

Toplam Kalite Yönetimi Perspektifinde Eğitim ve Okul Kütüphanelerinin Organizasyonu Üzerine Bir İnceleme

A Study on Education and the Organization of School Libraries in the Perspective of Total Quality Management

Cengiz Aslan*

Öz

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan zenginleştirilmiş okul kütüphaneleri (Z Kütüphane) düzenlemesi, toplam kalite yönetimi perspektifinde olmak üzere kurumsallaşma ve denetim, hedefler ve verimlilik açısından analiz edilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Z kütüphaneler; zenginleştirilmiş kütüphaneler; okul kütüphaneleri; toplam kalite yönetimi; Milli Eğitim Bakanlığı; Türkiye.

Abstract

The arrangement of enriched school libraries (Z Library) established by the Republic of Turkey Ministry of National Education are analyzed in the perspective of total quality management in terms of institutionalization and supervision, goals and productivity.

Keywords: Z libraries; enriched libraries; school libraries; total quality management; Ministry of National Education; Turkey.

İlk Söz

“Milli eğitim işlerinde kesinlikle zafere ulaşmak lazımdır.
Bir milletin gerçek kurtuluşu ancak bu şekilde olur.”

Mustafa Kemal Atatürk

Giriş

Kurum ve kuruluşlarda toplam kalite yönetimi tanımları; “ kullanıcı beklentileri, kurumsal riskleri önleyici yaklaşım ve karar süreçlerinin etkinliği, uzman grup çalışmaları, istatistik ve analizlerden yararlanmaya dayalı ölçülendirmeler, çalışanların eğitimi ve bilinçlendirilmesi, üst yönetimin niteliksel deneyimi, liderliği ve uzmanlığı, hizmet sağlayıcı danışmanlık ve tedarikçi firmalar ile işbirliği ve rekabet ortamının sağlanması, sürekli gelişme ve verimliliğin artırılması için Ar-Ge faaliyetlerinin raporları ile mevzuatın güncellenmesi ” esaslarına dayandırılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve diğer eğitim, kültür ve bilim kurumları, interaktif elektronik veri tabanı yayıncılığını yeterli görerek ve aynı zamanda gerekçe göstererek, kütüphaneleri ve basılı yayınların kütüphane organizasyonunu işlevi gören arşiv-dokümantasyon merkezlerini, evrensel standartlarında sunmak konusunda stratejik ve kurumsal tereddütler yaşadılar.

* Araştırmacı. e-posta: tulekaltaylar@gmail.com
Researcher.

2000’li yıllarda, kurumsal öngörüsüzlükle okul, çocuk ve halk kütüphanelerini ve kitaplıklarını adeta tasfiye etmek noktasına gelen MEB ve bazı kamu kurum ve kuruluşlar, bilginin organizasyonunu yapan sanal veri tabanı merkezlerinin ve bunlara ait ticari verilerin, **‘devlet ve eğitim’** için yeterli ve güvenilir olmadığını keşfetti...!

2004’ten sonra yanıştan geç de olsa dönülerek yeniden basılı ve görsel yayınların bir arada sunulduğu **‘zenginleştirilmiş modern kütüphane ortamı’** uygulamalarını önceleyen kütüphanelere ve kitaplıklara; yer, kaynak, alt yapı, üst yapı ve hatta personel tahsisatına başlandı.

MEB’in güvenilir ve kaliteli bilgi ile internet ortamındaki yaygın kirli bilginin ayırımına yeniden ulaşmış olması, **‘milli eğitim’** ve Türk gençliği için önemli bir farkındalıktır.

Bu uyanış ve z kütüphane uygulamaları, küçümsenecek bir yeniden yapılandırma planlaması değildir. Türk eğitim, bilim ve kültür kurumları için MEB; Türk Ansiklopedisi ile MEB temel eserlerinden bazılarının içeriklerinin, interaktif veri tabanı olarak erişime sunulması çalışmalarını da **‘milli eğitim’** açısından, bütünlüyci bir ilerleme olarak değerlendirebiliriz.

Çünkü uygar uluslar, elektronik ortamlı arşivleri, yani sanal veri kayıtlarını esas alarak kitaplıkları ve gerçek belge arşivlerini gözden çıkarmadığı gibi; kitap, kütüphane, arşiv ve müze olgusuna daha fazla yatırım yapmışlardır. Akıllı kütüphane sistemlerinin esas unsurunun gerçek belge olduğunun bilincinde ve farkında olmak, bilgiyi üretenler için ortak ve tartışılmaz bir değerdir. Sanal kirlilikten arındırmamış bilimsel olgulardan kopuk veri tabanı kayıtlarına ve bu gelişime güvenerek sanal eğitime yönelim gibi öngörülen yoksun politik açmazlara, bilgi toplumu kalitesinde yönetilen ülkeler ve bu ülkelerin kurum ve kuruluşları asla düşmezler.

MEB, Z kütüphane organizasyonları aslında; **Cumhuriyet** kurulalı beri ilk, orta, lise ve hatta bazı üniversitelerde mevcut olmayan bilgi ve belge ortamlarının kurumsallaştırılması çabasıdır. Fakat proje esaslı ve standarda dayalı yatırımlar değildir.

Eğitim ve Öğretimde Kurumsallaşma ve Denetim

Z Kütüphane Uygulamaları, geç kalınmış bir **‘dönüşüm çalışması’** olup, bilim ve araştırma zihniyetinin esas unsuru olan kütüphaneler ve arşivlerin, eğitim ve öğretimle birleştirilmesi ihtiyacının doğal bir sonucudur. Günümüzde okul kütüphanelerinin kurumsal organizasyonunu yeterli bulmak mümkün değildir. Evrensel bilgi ve belge standartları ile alt ve üst yapı yetersizliğini bizzat okullar içerisinde tespit etmek şarttır. Türkiye’de bazı kolej kütüphaneleri hariç, hiçbir ortaokul ve lisedeki kütüphane, standart okul kütüphanesi işlevi taşımazlar. MEB Planlı Kalkınma dönemlerinden başlayarak kütüphaneler için kütüphaneci istihdamını yapmayarak bilimsel gelişim ve bilginin evrensel değerine Türk insanını hazırlayamamıştır. Bizzat mesleki duyarlılığım ile tarafımda **50’ye** yakın il ve ilçede yerinde yaptığım gözlem sonucunda MEB’in eğitim ile bilgi ve belge ortamlarını örgün yapıya dönüştüremediği sonucuna vardım. Örgün eğitim modellerinin içerisinde kütüphanelerin yeri ve konumu, Türkiye için eğitimin bir parçası olamamıştır. Okul kütüphaneleri; **araştırma** ve projelerin hazırlandığı ve paylaşıldığı, bilim zihniyetini esas alan eğitim ve öğretim mekânlarıdır. Bunun biliniyor olması düşünüldüğünde, eğitimin ve bilimsel faaliyetlerin mekânları olarak MEB tarafından hala standart kütüphane organizasyonu reforme edilememiştir.

Türkiye’deki Z Kütüphanelerin organizasyon ve faaliyetleri, bilgi bilim uygulamalarının evrensel sistemini ve mesleki esaslarını mutlaka içermelidir. Devletin yanıışlarının ve bürokratların yetersizliklerinin eleştirilemediği ülkemizde, bilimsel ve eğitsel hizmet kalite yeterliliği ne yazık ki çok geridir. Kolej kalitesinde kurum kültürü sinerjisi ve üstün yönetici güç motivasyonu gibi insan gücü kalitesi plansız ve çok yetersiz durumdadır.

Bunun birçok nedeni vardır ancak bilinen en temel neden; yöneticilik formasyonu ile eğitimci formasyonunun ve özlük haklarının iyileştirilememesidir. Durumla ilgili olarak sivil denetim, sendikalar, ilgili akademisyenlerin tez ve raporları da, Türk eğitim sisteminin aslında

bir sistemsizlikle boğuşup tıkandığını ispatlamaktadır. “...Kurumun kültürü her şeyden önce vizyon sahibi yöneticilerin çalışanlarla birlikte belirledikleri amaç ve hedefler ile görev ve sorumlulukların çok iyi belirlendiği (iş tanımları) çalışma prensipleri çerçevesinde oluşmaktadır. Bu anlamda, kurum kültürü, bir kurumda çalışanların davranışlarını yönlendiren normlar, davranışlar, değerler, inançlar, alışkanlıklar ve iş yapma sistemleri vb. olarak tanımlanmaktadır. Yani kurum kültürü bir dizi sembol, tören ve mitten oluşur. Böyle oluşan kurum kültürü kurumda çalışan herkesin yaşam biçimi haline dönüşmektedir. Bu kültür kalite ile zenginleşerek iş yerinde sürekli teneffüs edilen yeni bir hava oluşturur.” (Çetin, 2002).

Okul Aile Birlikleri de, zengin ve yoksul arasındaki kamu hizmet eşitsizliğini giderme noktasında rapor hazırlayıcı, sunucu ve talep edici sivil toplum organizasyonu gücüne ve bilgi toplumu insan kalitesine ulaşamamıştır. Evrensel uygulamalar ile geliştirilmiş yerel ve bölgesel politikalar üzerinde, mutabakat birliğini kurumsallaştırabilmeliyiz. Bilgi ve belge hizmet organizasyonları olan kütüphaneler de bu kurumsallaşmanın atar damarlarından biri olup, eğitim ve öğrenimin kalbine can suyu taşımalıdır.

Her sektörde olduğu gibi, eğitim ve bilim alanlarında da devletin kurum ve kuruluşlarının durumu ile hizmeti sunmakla yükümlü olan personelin niteliği yetersizdir.

Nitelik ve nicelik ölçümlendirmeleri yerinde ve ihtiyaca göre merkezi atama ile boş kadroları doldurma uygulamasına dayalıdır. Bu uygulama alan uzmanlıkları ile desteklenmedikçe çağdaş etkin milli eğitim süreci mümkün olmayacaktır. Arz ve talep dengesini doğru değerlendirmek şarttır. İnsan gücü yetiştirmekle sorumlu olan kurum ve kuruluşlarda bilginin gücü, işin ehline verilmesi durumunda milleti müreffeh kılabilir. Aksi takdirde, politik ve siyasi kargaşalarla birkaç nesil heba olur gider. Ve devlet, millete hizmet yükümlülüğünden uzaklaşarak zihniyette ve kültürde işgal edilir. Eğitimi ve kültürü işgal edilen toplumların özgür ve egemen olduğu asla kabul edilmez. İnsanın etki gücü, sayısal ve niteliksel güç üstünlüğüne, bilgi toplumu kalitesi ve yeterliliği ile ulaşabilir. İnsanın bilgi, zekâ ve ahlakına yatırım yapmak, hem insani ve hem de ilahi bir yükümlülüktür.

Z kütüphane organizasyonları için standart temel gereksinimleri belirleyen, evrensel normlar ile belirlenmesi gereken Z kütüphanelere ait ‘**teknik hizmetler yönergesi,**’ henüz mevcut değildir. Bu nedenle, her okul kendine göre mümkün olan her mekânda bir z kütüphane kurmakta ve işlevselliğinden ziyade ‘**kurmuş olmak**’ üzerinde durmaktadır.

MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanlığı’nın ‘Zenginleştirilmiş Kütüphaneler (Z-Kütüphane) Etki Analizi Araştırması, 2.1.2.2.Z-Kütüphane Kullanımı Hakkında Öğretmen/İdareci Görüşleri ‘başlıklı tespitlerde; “...yüzde 40’a yakını ise öğrencilerin z-kütüphaneleri ödevlerine kaynak bulmak amacıyla kullandığı görüşüne katılmamaktadır. Öğretmenlerin %24,2’si öğrencilerin z-kütüphaneleri internet erişimi için kullandıklarını söylemektedir. Geri kalan %75,8’lik kısım ise bunun tersini ifade etmiştir. Yazıcı ve projeksiyon gibi teknolojik aletlerin z-kütüphanelerde bulunma durumu, saha gözlemlerimizden de öğrendiğimiz kadarıyla pek sık rastlanan bir durum değil. Öğretmenlerin %95,2’si, öğrencilerin yukarıdaki tablolarla sayılan (kitap okuma, bilgisayar kullanma, İnternet kullanma ve benzeri) amaçlar dışındaki diğer amaçlar için kütüphaneye gelmediği görüşündedirler. Kümülatif olarak baktığımızda öğretmenlerin %90’ına yakını (%89,3) z-kütüphanelerin öğrencilerin kütüphaneye gitme sıklığında bir artış meydana getirdiğini gözlemledikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Z-kütüphanelerin verimli ve işlevsel olmasını sağlayacak önemli faktörlerden biri de kütüphanelerin sürekli erişimini sağlayacak, kaynakların etkin biçimde kullanılarak koleksiyonun zenginleştirilmesini sağlayacak, kullanıcılara yol gösterecek, kullanım istatistiklerini tutarak kütüphanelerin izlenmesinde kilit rol oynayacak tam zamanlı kütüphaneci istihdamıdır.” (Zenginleştirilmiş, 2015).

Türkiye’nin en temel açmazı işte bu ‘**yapmış gibi görünmek**’ hastalığıdır. Bunu denetleyecek müfettiş gücü, MEB’de mevcuttur. Eğitim, bilim ve kültür hizmetlerindeki

faaliyetlerin somutlaşması ve mutlaka değerlendirme denetiminde tutulması gerekmektedir. Aksi takdirde, birkaç neslin hebası ile milli bilimsel insani güç yetersizliği ile yüzleşmek zorunda kalabiliriz.

Hedeflerin Somutlaşması

Günümüz Türkiye’inde bilimsel üretim ve tüketim konusunda ölçümlü denetleme raporları var mıdır? Daha doğrusu bir sistemsizlik sorunu olduğunu anlamak için mutlak MEB şurası mı gerekmektedir?

Bu alanda doğru yönetilmiş somut kurumsal modeller mevcut değildir. Kurumların gelir ve gider hesaplarının gerçekçiliği konusu eğitim, bilim ve kültür sektöründe ulusal bir yetersizliğin mevcut olduğuna yönelik kanaatler ve şüpheler sürekli dile getirilmekte, yazılıp yayınlanmaktadır.

Bilgi toplumu düzeyine yönelik eğitim, bilim ve kültür programlarını uygulayan kuruluşların hizmet kalite gücü ile yeterlilikleri konusunda kamu denetim raporları var mıdır?

İlgili sektörlerin programa dayalı kalkınmışlık ve uygarlaşma konusunda ileri ülkelerin seviyesine ulaşmak için yakın ve uzak hedef yapılabilirlik ön görüleri örtüşmekte midir? Ayrıca birbirini tamamlayan kalite ve standart bütünlüğü içermekte midir? Yani eğitim, bilim ve kültür sektörlerinin uygulamaları, bilgi toplumu süreci hedefine yönelik bütünlüğü ve tutarlılığı kapsamakta mıdır...? Bu sektörler arasındaki programa dayalı ve bilimsel koordinasyon seviyesi ve durumu hakkında somut saptamalar yayınlanmakta ve tartışılmakta mıdır..?

2023 ve 2071 hedef ve yapabilirlik konumu ile ilgili olarak MEB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı’nın hedef ve programlarının birbirlerini tamamlayan süreçleri içerip içermediği konusunda somut bir veri bulmak mümkün müdür? Bu bakanlıkların bilgi toplumu konusundaki ortak hedef ve programları nedir...? Var mıdır, yok mudur...? Bu bakanlıklara bağlı kurum ve kuruluşların hedefleri ile uygulamaları toplam kalite yönetim kapsamında yönetilmekte midir?

Birim Faaliyetlerinin Verimliliği

Eğitim, bilim ve kültür hizmetlerine yönelik organizasyonlar, devlet denetimi dışında, atıl sivil alanlar değildir. İnsan odaklı her faaliyet devletin garantisi ve denetimi kapsamında olmak zorundadır. Bu nedenle, hizmetlerin satın alınması ile gerçekleştirilen tüm faaliyet ve yatırımlara ilişkin firmaların sertifikasyon yeterliliğinin, performansının veya kalitesinin denetim dışı tutulması israftır, verimsizliktir, kalitesizliktir.

Eğitim, bilim ve kültür alanlarındaki yeniden yapılanma çalışmalarında uygulanacak plan ve programlar öncelikle, uygulayıcı kurumların araştırma ve geliştirme birimlerince hazırlanmalıdır. Planlama, değerlendirme, girişim, düzenleme ve onay aşamalarında kamusal denetim ve olabilirlik için bağımsız test uzmanları program ve projelerde mutlaka yer almalıdır. Bağımsız uzman komisyonları, Ar-Ge projelerinin uygulanabilirliği konusunda görevlendirilerek rapor hazırlayabilmelidir. Bu rapor sonucunda mal ve hizmetlerin alımına yönelik harcama yapılmalıdır. Dolayısıyla tek başına kurum ve kuruluşun fizibilite raporuna göre proje ödenekleri serbest kalmamalıdır. En azından ihtisas kurumu veya Sayıştay uzmanlar raporu da, mal ve hizmet satın alımlarına ait bu gibi yatırımlar için verilecek kararları mutlaka doğrulamalıdır.

Ülkemizde özellikle eğitim, bilim ve kültür kurumlarının işlevleri ve hizmet yeterlilikleri, deneyimleri göz ardı edilerek, uluslararası standartlar garantisinde uygulanmayıp, yerel ve bölgesel benzer işler seviyesinde sonuçlandırılmaktadır. Sistem denetimi ve normlar konusunda gerek sivil toplum arz ve talep ölçümleri, gerekse kamu denetim birimleri, genellikle sektörün ve bürokrasinin baskısı altında süreçleri olurlaşmaktadır. Özellikle ulusal ve uluslararası kamu hizmeti sunan kurum ve kuruluşların hizmet ağ organizasyonlarının sistem

yönetiminde, mutlaka bilişim ve yönetim kuruluşları, uluslararası yeterlilik ölçümlerinde sorumluluk alabilmelidir.

Bilindiği gibi, kurumların önerdiği ve Kalkınma Bakanlığı'nın vize verdiği yatırım bütçelerinin uygulanabilirliği konusunda, kurum ve kuruluşlarda, hiçbir ön denetim ve uygulanabilirlik risk raporları hazırlanmamaktadır. Ancak yatırım tamladıktan sonra kamu ve sivil denetim devreye girmekte ve verimsizlik tespiti çeşitli baskı gruplarının girişimleriyle sürekli kısıtlanabilmektedir. Ayrıca, proje esasına dayalı sağlanan kurum içi ödeneklerin amaca ve hizmete esas olarak kullanılıp kullanılmadığı konusunda, **'idari, teknik ve mali'** ön koşulların araştırılması da yapılmamaktadır. Bu durum özellikle eğitim, bilim ve kültür sektöründe çok aşırı verimsizliklere yol açmaktadır. Bu alanlarda toplam kalite yönetimine gerek duymamayı adeta devlet tercih etmektedir...!

Eğitim, bilim ve kültür ile ilgili belirli bir konuda gerçekleştirilecek proje ve bilimsel faaliyetler, araştırma ve geliştirme fizibilite raporlarından sonra, çağdaş teknolojik yeterlilik testleri ile ölçülmelidir. Bu ölçümlerinin sistem denetimi ise bağımsız kamu uzman komisyonlarınca yapılmalıdır. Bu komisyonların hazırladığı risk analizleri olmadan yapılan her proje, yatırım ve harcamalar, ne yazık ki, yatırım israfı olarak birkaç yıl sonra tespit edilmekte ve **'kamu hizmet zararı'** adı altında hiçbir yaptırım ve takibat yapılmamaktadır.

Çağdaş örgün eğitimin teknolojik yeterliliği ve programlarının birbirini okuyarak uyumlaşmaları ile her an ve her yerde takip edilebilirlik kamusal kaynak harcama denetimi için şarttır.

Ne yazık ki, hala yatırım ve harcama kalemlerinin kullanımının yönetsel ve bireysel denetimini, birkaç üst düzey yöneticinin kararını önceleyen etkileşimlerin sürdürüldüğünü gözlemlemekteyiz. Böyle bir alt yapı ve üst yapı kurma ve işletme mantığı, kuruma ve kurumla ilgili sektör raporları esasına göre değil, kişiye güven esasına dayalı ve kişisel kararlara yatırımdan ibarettir. Oysa kamusal verimlilik sadece kişiye güven ve onun ekibinin kararına terk edilmeyecek kadar önemli ve milletin varlık nedenidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin eğitim bilim ve kültür hizmet organizasyonu bağlaışık ve birbirini hem okuyan hem de tamamlayan standart uygulamalar bütününden ve verimliliğinden yoksun bir sistemsizlikle yönetilmektedir. Bu nedenle bilgi toplumu hedefi hiçbir hükümet tarafından başarılmamaktadır. Bilginin iletişimi ve kullanımı yeterli alt yapı, üst yapı ve ortak ağ sistemi ile bu sistemin ölçülebilirliğine bağlıdır. Devletin gücü ise yalnızca insani kalite, yeterli çalışma ve bilgiyi kullanma üstünlüğünden ibarettir. Bilginin gücü ve fikrin zenginliği devletin ve milletin müreffeh olmasıyla sonuçlanır. Bu nedenle bilgi ile zenginleşmeyen fertlerin çokluğu hiçbir şey ifade etmez.

İstatistiksel Raporlama ve Analizler

Bilginin ve belgenin yollarını gösteren, Türkçe iletişim ve erişim ağ sistemleri konusunda eğitim, bilim ve kültür hizmet kollarının birbirini okuyan ve birbiri ile uyumlu olabilen evrensel çevrimiçi programları içermedikleri temel bir gerçektir. **'e-devlet kapısı'** denilen veri erişim linklerinin de sadece kurum ve kuruluşlara geçiş link köprü ve yolları olarak web sunumları ile sınırlı kaldığını ifade etmek zorundayız. Bu konuda model olması gereken YÖK, Devlet Arşivleri, Milli Kütüphane, TÜBİTAK ve BTK gibi kurumlar kamusal sektörlerde rehber ve denetleyici-yönlendirici olamamışlardır. Bu durum eğitim, bilim ve kültür sektörü için çok büyük bir yetersizliktir.

İnteraktif eğitim hizmetlerinin yeterli düzeyde desteklenebilmesi için; kütüphane tam metin erişim veri tabanları, ulusal ve bölgesel müzeler, alan ve alt alan dokümantasyon veri tabanları, kamuya açık arşivler, Türkçe ansiklopediler, sözlükler, tezler, raporlar ve özellikle anlaşılabilir istatistikleri içeren genel ve sektör verileriyle desteklenmesi **'bilimsel'** bir gerekliliktir. İnsan hayatının bütün evresinde **'güvenilir bilgi'** insan temel evrensel bir hak olduğu gibi, gerçekten de **'milli'** bir eğitim için yaşayan ve gelişimi canlı tutulması şart olan bir süreçtir.

Bireyin kendisini, içinde yaşadığı toplumun değer yargılarına, yetenek ve kapasitesine göre geliştirmesine yönelik çalışmaların tümü bilimsel ilerleme, milli eğitim ve ulusal kültür politikası olarak algılanır. Eğitimin, bilimin ve kültürün ortak yönü; bireyin kendisini, ulaşılabilir yaşam kalitesi hedeflerine göre yetiştirmesidir. Her hangi bir uzmanlık alanında bireyin gelişimi için imkân yeterliliği ve eşitliği kamu tarafından kullanılmalıdır. Devlet olarak örgütlenen hizmetler bütünü esası bilinir ki, mesleklerin ve üretimdeki mensuplarının tanımlanmış ve sınırlandırılmış faaliyetlerinden ibarettir. Devlet denilen organizasyon, mesleki kurum ve kuruluşları ile ona bağlı destek firmalarından ibarettir.

Yurttaşların vergilerinin; eğitim, sağlık, adalet ve güvenlik gibi temel yaşam haklarına yönelik kullanım ve yatırıma dönüşmemesi bir insan hakkı ihlalidir. Ayrıca, sektörlerdeki üst sınıf alt sınıf hiyerarşisinin giderek köle ve efendi tahakkümüne evrilerek milli bütünlüğü ve kamu güvenliğini yıpratmaya ve yozlaşmaya açık hale getirmesi ihtimali bile toplumsal çöküşü tetikleyebilir. Bu öngörü ne yazık ki, en dramatik haliyle ülkemiz tecrübe etmektedir. Bu nedenle eğitim, bilim ve kültür kurum ve kuruluşları en az sağlık, adalet ve güvenlik hizmet organizasyonları kadar önemli ve stratejik alanlar olduğu, devlet erkinin daima mevzuatında yer almalıdır. Bilinir ki bilgili '**insan erki,**' onun yurttaşlık yükümlülükleri ve sorumlulukları, her şeyin üstünde ve her işin öncesi olarak kabul edilir. Bu kabullenme ilahi, evrensel ve ahlaki yükümlülüktür.

Türkiye'de ulusal eğitim yeterliliğini, ulusal kültür bütünlüğünü ve evrensel yönetim felsefesini henüz siyasi ahlakın merkezine konumlandıramamış olmamız, geri kalmışlığımızın aynası olarak durumumuzu yansıtmaktadır. İşin ehline verilmesi ve ehil insanın hak ve hukukunun siyasete mahkûm edilmesi, asla bilimsel bir siyasi yaklaşım ve duruş olarak değerlendirilemez. Eğitimsizlik, bilim zihniyetinden uzaklık ve kültürsüzlük üzerinden oy derlemek de cahilliktir. Türkiye için en büyük risktir. Türkiye'de henüz bilgi toplumu sürecine ulaşamamış kitleleri siyasi oluşumlar ve ideolojik yapıların arka bahçesi olmaktan kurtarmayı benimsemek istemeyen yönetsel unsurlar var. Devlet erkini güdüleyerek daima muktedir kalmak için direnen bu unsurlar, bürokratik köhne bir zihniyetten ibarettir ve kendileri bunun farkında bile değiller. Farkında iseler o zaman bu durum üzerinde acil tedbirler almak şarttır.

Sonuç

Türkiye'deki iktidar mücadeleleri, insanın kutsallığı, yaşamsal değeri ve evrensel hukuku konusunda bilgi toplumu bilincini baskılamaktadır. Her işin başına ve sonuna siyasi hükümlerle ile hükümet gündemleri konularak '**bilim zihniyeti**' kapalı tutulmaktadır. İnsanın özgürleşerek olaylar, durumlar ve hareketler konusunda kendi bilincini yansıtmayı, bilgi toplumu süreci ile mümkündür.

Yurt dışına giderek eğitim, bilim ve kültür faaliyetlerinin içerisinde katılımcı olarak görev alabilen Türk insanı, üstün başarılar göstermekte ve dünya çapında buluş ve ilerlemelere ortak olabilmektedir. Türkiye'de ise bilmeyenlerin bilenler üzerindeki tahakkümü ve siyasi erdemsizlikleri en fazla eğitim, bilim ve kültür sektörlerini tahrip etmektedir.

Eğitim, bilim ve kültür politikalarının ortak sisteminin mevzuat ve müfredat olduğu konusunda hem fikiriz. Ancak, yetiştirme, öğretme ve sınav yapma konusunda hala ortak bir sistemin işletilememesi konusunda evrensel değerlere dayalı uygulamalar üzerinde durmak mümkün olamamıştır.

MEB'e bağlı devlet okullarında, devletin kadrolu müfettişleri ile öğretmenlerinin okul alt yapı ve üst yapılarının yetersizliğini bilimsel bir rapor ile somutlaştıramaması, sunamaması gerçekten de vahim bir geri kalmışlık durumudur. Gerek üniversitelerin gerekse sanayi teknolojilerinin ölçümlerinin devlet organizasyonunun faaliyetlerini etkileyememesi, geri kalmışlık hastalığına karşı duyarsızlığımızı ispatlamaktadır.

Türkiye’de okul kütüphaneleri sadece ders çalışılan ve ödevlerin yapıldığı yerler gibi algılanmaktadır. Aslında okul kütüphaneleri, bilgi toplumu sürecinin ilk merkezi etkileşimli bilimsel birimidir, “...Bireylerin düşüncelerini ifade edebilmeleri, özümsemeleri, yeniden organize etmeleri, bilişsel işlevlerinin geri çekilmemesini sağlamada güven ortamını sağlamak; mecburî ihtiyaçlarımızdan sonra gelen güven ile elde edilir.” (Öksüzler, 2014, s. 24).

Bireyi araştırmaya, incelemeye ve sonuç çıkarmaya sevk ederek alt alanları öğrenmeye yönelten yazı ve görsel veriler, öğrencilerin araştırma ve keşfetme meraklarını da geliştirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin tanıtıldığı ve doğru kullanımının öğretildiği kütüphaneler yalnızca bilgi ve belge hedefine yönelik değildir. Öğrencilerin ahlaki ve felsefi özgür bireyler olarak yetişmesine de yüksek katkı sunmaktadır. Başarı tek başına hiçbir gücü ifade etmez. Başarı ile yararlılık ve ahlak, mutlaka bir temelde ve birbirini tamamlayarak özümsetilmelidir. Okul kütüphaneleri öğretim programlarında belirtilen eğitimsel amaçlarını desteklemenin ötesinde bütüncü ideal karakter gelişimini, yaşam boyu öğrenme becerilerini, ortak veya ferdi mücadeleyi de kavratmaktadır.

Yaşam boyu eğitimin ön plana çıktığı, kişisel, kurumsal, toplumsal ve küresel rekabetin dünyayı küçülterek ‘hızlı ve yeni’ ile yarıştırdığı bir çağda yaşanıldığını idrak etmek varlık nedenimizdir. Bilgi teknolojilerinin günlük yaşamın bir parçası haline geldiği bilgi toplumunda; eğitimin hedefi evrensel düşünebilen, sorunlara çözüm üreten, uzlaşmacı, hoşgörülü, hakkını arayabilen, yaratıcı, kendini sürekli yenileyip geliştirebilen bilgi ile uzmanlaşmış fikir üreten ve fikirleri ürünlere dönüştürebilen bireyler yetiştirmektir.

Öğretmenler ve kütüphaneciler, bilgi okuryazarı gençlerin yetişmesinde, güvenilir bilgi ortamlarının sunulmasında, kullanılmasında, bilgiyi nereden bulacaklarının ve nasıl kullanacaklarının öğretilmesinde eğitimin esas sorumlularıdır. Kütüphaneler, müzeler, arşivler ve dokümantasyon birimleri insanlık var oldukça yaşayacaklardır. Öğretmenler ve kütüphaneciler de insanın maarifine hizmet etmeye devam edecektir. Mekanik robotlar ve yapay androidlerde sadece kaydedilmiş bilgi var. Oysa bilginin değeri ve gücü, ahlak ve vicdanla bütünleştiği sürece bir güce, yüceliğe, yararlılığa ve verimliliğe ulaşmaktadır. Mekanik üst ve alt yapılar; insanın, insanlığın aklen ve vicdanen gelişimini tamamlayan araçlardır. Hiçbir zaman insanın gücünün ve erdeminin önüne geçmeyecektir.

Türkiye’nin en sorunlu alanı elbette eğitim, bilim ve kültür alanıdır. Türk insanının büyük çoğunluğu bilgi toplumu niteliğine sahip değildir. Yazılı bilişim ve yönetim kültürü zayıftır. Haklar, kurallar ve yükümlülükler konusunda edilgendir. Birey olma iradesi ile yetiştirilmeyip, lider ve otorite güdümünü kanıksaması öğretilmektedir. Oysa insanın yaratılış nedeni özgürlük ve mutluluktur. Özgürlük ve mutluluk bilim ve bilgi ile kazanılır.

Son Söz

Köylerde ve bazı küçük merkezlerde kapalı olan köy okullarının yeniden eğitim ve öğrenime açacak, köylere öğretmen gönderilmesini sağlayacak, hem köylüleri, hem halkı ve hem de öğrencileri bilgi toplumuna hazırlayacak katılımcı bir reform planlanabilir.

Öğretmenlerin, ‘**Z Kütüphane Organizasyonu**’ konusunda hizmet içi eğitimden sonra sertifika alması sonucunda, Z Kütüphanelerde standart uygulamalar ve kalite birliği oluşabilecektir. Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığımız, kendi kaderine terk edilmiş, harabe köy okulları ile ‘**Merdiven Altı Kitaplık ve Kütüphane**’ gerçeğini görmelidir. MEB, kütüphanelerin organizasyon ve hizmet sunumunda mesleki yeterlilik belgesi olan kütüphanecileri öğretmenlerle birlikte çalıştırma yeterliliğine kavuşturmalıdır. Mutlaka kütüphanelerde kütüphanecilik, yeni adı ile ‘**Bilgi ve Belge Yönetimi**’ bölümü mezunu meslek mensupları istihdam edilmelidir.

Kaynakça

- Bilim ve aklın aydınlığında eğitim*. Bilim ve aklın aydınlığında eğitim dergisi internet sayfası. Erişim adresi: <http://baae.meb.gov.tr/index.php/joomlaorg/viewcategory/16>
- Çetin, K. (2002). Toplam kalite yönetimi felsefesi ve temel unsurları. *Milli Eğitim Dergisi*, Yaz-Güz, 155-156. Erişim adresi: http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/155-156/kcetin.htm
- Öksüzler, Ş. (2014). 21. Yüzyılın eğitim programları. *Bilimin ve Aklın Aydınlığında Eğitim, Bahar*, 14(168), 22-25. Erişim adresi: <http://baae.meb.gov.tr/index.php/joomlaorg/viewcategory/16-2014-yili>
- Zenginleştirilmiş kütüphaneler (Z-kütüphane) etki analizi araştırması raporu*. (2015). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanlığı.